

А.М. Аксёнаў

Этнічная гісторыя
беларусаў

ЭТНАС (ГРЭЧ. – НАРОД) -
ГІСТАРЫЧНА ЎЗНІКШАЯ НА
ПЭЎНАЙ ТЭРЫТОРЫІ
СУПОЛЬНАСЦЬ ЛЮДЗЕЙ, ЯКІЯ
МАЮЦЬ АГУЛЬНУЮ МОВУ,
ЗНЕШНІЯ РЫСЫ І МЕНТАЛІТЭТ,
АГУЛЬНУЮ МАТЭРЫЯЛЬНУЮ І
ДУХОЎНУЮ КУЛЬТУРУ,
САМАСВЯДОМАСЦЬ І САМАНАЗВУ.

Асноўныя рысы (прыкметы) беларускага этнасу:

- мова;
- этнічная самасвядомасць;
- своеасаблівая культура;
- этнічная тэрыторыя;
- асаблівасці псіхічнага складу (характар);
- асаблівыя антрапалагічныя рысы (знешні выгляд);
- саманазва (этнонім).

СКЛАДАЮЧЫЯ ЧАСТКІ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСАЎ ЯК САМАСТОЙНАГА ЭТНАСА

- Этнагенэз (доўгі па часу працэс фарміравання, станаўлення этнасу (народа) - прыкладна з 27 тыс. да н.э да сяр. 16 ст.
- Гісторыя этнаса — з сяр. 16 ст. да сучаснасці.

ЭТАПЫ РАЗВІЦЦЯ ЭТНАСУ:

I

ПЛЯМЁНЫ

II

НАРОД

III

НАЦЫЯ

**ПРЫСВОЙВАЮЧАЯ
ГАСПАДАРКА**

**ВЫТВОРЧАЯ
ГАСПАДАРКА**

**МАШЫННАЯ
ВЫТВОРЧАСЦЬ**

(ЭКАНАМІЧНАЯ АСНОВА)

**ПЕРШАБЫТНА-
АБШЧЫННЫ ЛАД**

ФЕАДАЛІЗМ

**БУРЖУАЗНЫ ЛАД
(КАПІТАЛІЗМ)**

ДА 9 СТ.

9-СЯР. 19 СТ.

3 СЯР. 19 СТ.

(ГРАМАДСКА-ЭКАНАМІЧНАЯ ФАРМАЦЫЯ)

БЕЛАРУСКІ ЭТНАС КАНЧАТКОВА СФАРМІРАВАЎСЯ Ў 12 – сяр. 16 СТ.

**у дзяржаве “Вялікае княства Літоўскае,
Рускае, Жамойцкае і іншых зямель”,
складаў яго аснову, дзяржаўнай мовай
ВКЛ была старабеларуская мова, меўшая
назву “рускі язык”.**

Этнічная тэрыторыя беларусаў

супадала з рассяленнем

асноўных старажытных продкаў беларусаў (крывічоў, літвы, дрыгавічоў і радзімічаў) і ўключала землі

- КРЫВІЦКІЯ (Віцебшчына, Смаленшчына, Невельшчына);
- ГІСТАРЫЧНАЙ ЛІТВЫ (Віленшчына, Гродзеншчына);
- ДРЫГАВІЦКІЯ (Цэнтральная Беларусь, Палессе, Берасцейшчына);
- РАДЗІМІЦКІЯ (Магілёўшчына, Гомельшчына, Заходняя Браншчына).

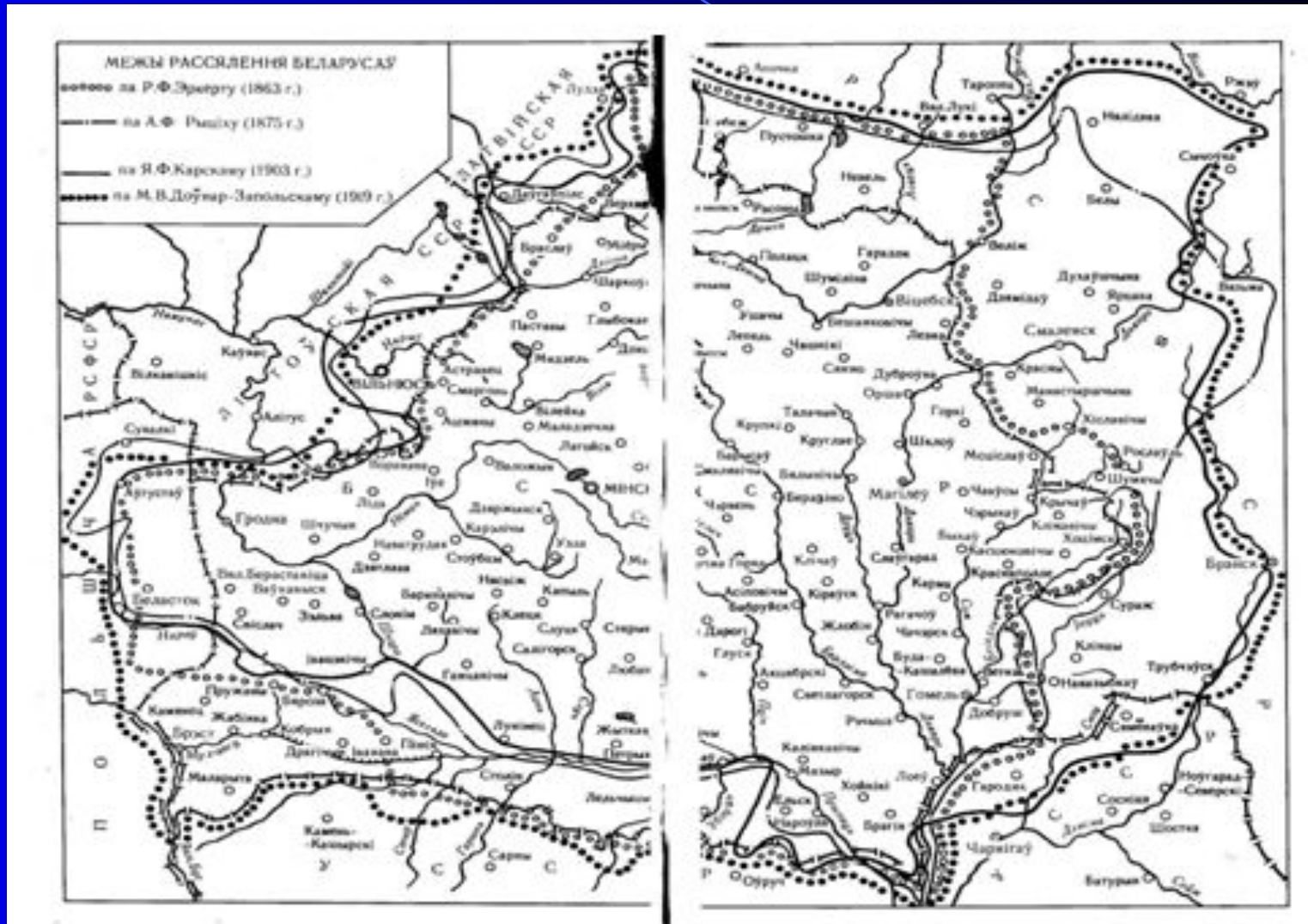
Этнічная тэрыторыя -

тэрыторыя капактнага рассялення
народа, з якой звязаны яго
фарміраванне і развіццё.

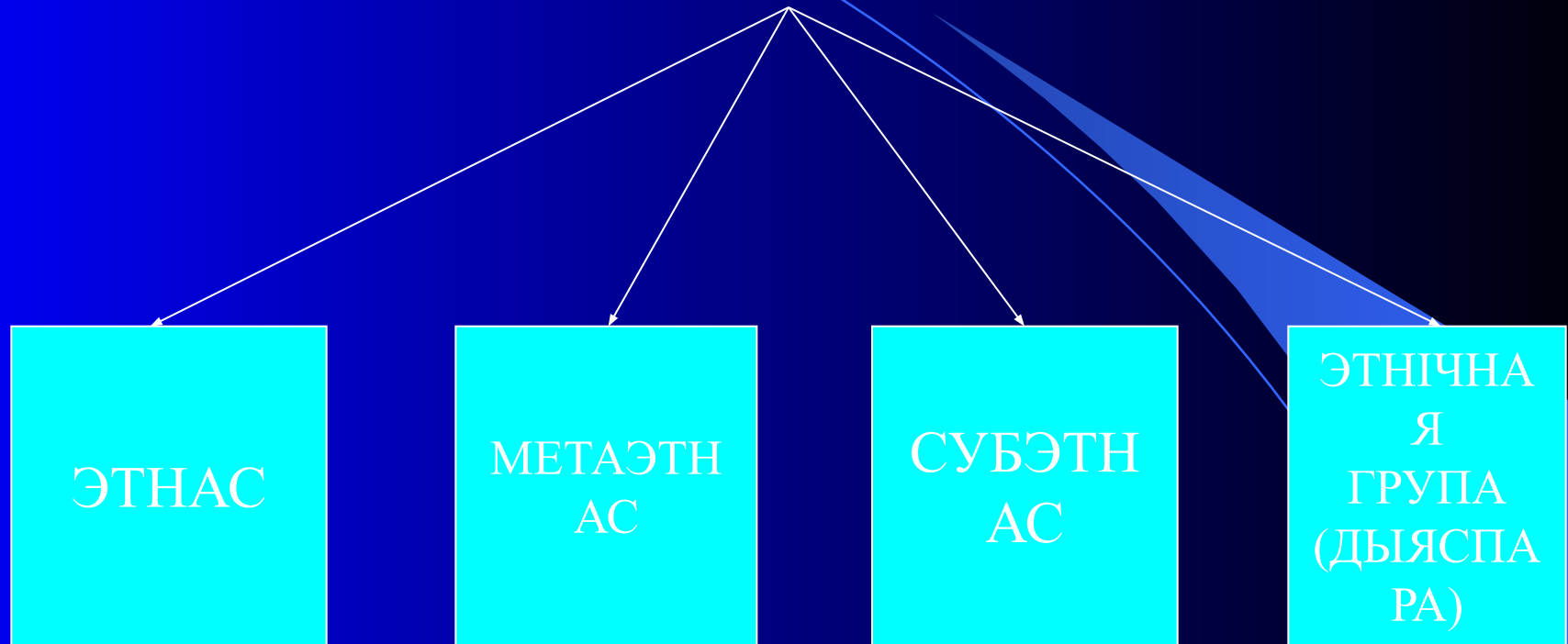
У 14-16 ст. тэрыторыя этнічных беларусаў у ВКЛ
складала прыкладна 260 тыс. кв. км. Тэрыторыя
сучаснай Рэспублікі Беларусь роўная 207,56
тыс. кв. км.

Этнічная тэрыторыя беларусаў

СИСТЕМА ЭТНИЧНЫХ СУПОЛЬНАСЦЕЙ СВЕТУ

МЕТАЭТНАС “СЛАВЯНЕ”

Славяне – буйнейшая у Еўропе моўная супольнасць (300-350 млн. чалавек)

СУБЭТНАСЫ БЕЛАРУСКАГА ЭТНАСУ

- ЛІТВІНЫ
- ПАЛЕШУКІ
- БЕЛАРУСЫ

Этнічная група (дыяспара, нацыянальная меньшасць) – частка этнасу, якая пражывае на тэрыторыі іншага этнасу альбо ў іншай краіне.

Усяго ў свеце пражывае каля 11 млн. беларусаў, у тым ліку ў замежжы (беларускія дыяспары) каля 3,5 млн.

Асноўныя канцэпцыі ўтварэння БЕЛАРУСКАГА ЭТНАСУ

- **ФІНСКАЯ** (пісьменнік Іван Ласкоў);
- **БАЛЦКАЯ** (Валянцін Сядоў);
- **КРЫВІЦКАЯ** (Вацлаў Ластоўскі, М. Пагодзін);
- **КРЫВІЦКА-РАДЗІМІЦКА-ДРЫГАВІЦКАЯ** (Яфім Карскі, Уладзімір Пічэта, Мітрафан Доўнар-Запольскі, Міхаіл Грынблат);
- **СТАРАЖЫТНАРУСКАЯ** (афіцыйная ў савецкі час);
- **ПОЛЬСКАЯ** (Аляксандр Рыпінскі, Л. Галембоўскі);
- **ВЯЛІКАРУСКАЯ** (праф. А. Сабалеўскі і І. Сразнеўскі);
- **НОВАЯ** (этнограф С. Токараў);
- **КАНЦЭПЦЫЯ Міколы Ермаловіча;**
- **СУЧАСНАЯ** (Акадэміі Навук РБ – Міх. Піліпенка і інш.).

ПЕРЫЯДЫЗАЦЫЯ ЭТНІЧНАЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСАЎ

(У ЯЕ АСНОВЕ – ПРЦЭСЫ ФАРМІРАВАННЯ БЕЛАРУСКАГА ЭТАСУ, ЯГО АНТРАПАЛАГІЧНЫХ, МОЎНЫХ, КУЛЬТУРНА-БЫТАВЫХ АСАБЛІВАСЦЕЙ)

- **Даіндаеўрапейская эпоха**

(супадае з каменным векам)

- **Індаеўрапейская эпоха**

Балцкі перыяд

Славянскае засяленне

тры патокі:

Усходнеславянскі перыяд

(утварэнне 12 супольнасцей на Русі)

Завяршенне фарміравання беларусаў як этнаса (народа)

13- сяр. 16 ст.

Беларускі этнас у складзе федэрацыі

Рэч Паспалітая (паланізацыя, лацінізацыя)

2-я пал.16- канец 18 ст.

Беларускі этнас у складзе Расіі (русіфікацыя)

канец 18 ст. – 1917 г.

Беларускі этнас у складзе СССР

1922 – 1991 гг.

Беларускі этнас у самастойнай дзяржаве РБ

з 1991 года па сучаснасць

100-40 тыс.гг.да н.э. –
рубеж III-II тыс.да н.э.

рубеж III-II тыс.да н.э. –
да сучаснасці.

рубеж III-II тыс. да н.э. –
3 ст. да н.э.

3 ст. да н.э. – 8 ст. н.э.

1) 400-200 гг. да н.э.(на
Палессе-”паморская культура”)

2) 3 – 5 ст. н.э.

3) 6- 8 ст. н.э. (па ўсёй тэрыторыі Беларусі)

9 – 13 ст.